Tečaj XX. **NOVICE** List 38.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 17. septembra 1862.

Vrednost turšične slame.

Naznanilo.

V cesarski papirnici v Schlöglmühl-u pri Glognici v doljni Avstrii so jeli iz turšičnih štibelj, posebno pa iz štoržnega perja (ličja) lep bel in dober papir delati; iz nitek turšičnih štibelj prejo napravljati, in iz oropkanih turšičnih storžev s primešano navadno moko tudi dober kruh peči.

Da se vsak o tej znajdbi sam prepriča in zvé, kako se imenovane reči iz turšične slame in štibelj pripravljajo, se bode razstava teh turšičnih izdelkov najprej na Dunaji v cesarski tiskarnici, pozneje pa v druzih večih mestih napravila.

Kdor se hoče od omenjenih znajdb še bolj na drobno prepričati in vse bolj natanko zvediti, naj popraša c. kr. dvornega svetovavca viteza Auer-a, kteri mu bo rad vse na drobno razložil.

Kmetovavcom v poduk, ki turšico pridelujejo.

Kdor hoče, da mu pridelovanje turšice prav na korist pride in da si dobrega in obilega storžnega perja (ličja) napravi, naj ravná tako-le:

Ko je turšica popolnoma dozorela, se ji storži potrgajo, perje osmuka in oruži, in dene ali na tla, ali pa, če so tla prevlažne, na kak drug kraj sušiti; kadar je perje dovelj suho, se v žaklje nabaše in na suh in zračen kraj postavi, dokler se na namenjeni kraj ne pošlje. Bolj ko je perje suho, in bolj ko se vlažnosti obvarje, tem gorše je. Če bo tedaj pridelovavec turšično perje z večo skrbjo skup spravljal, in kar se dá suho in čisto v fabriko pošiljal, tem več mu bo vrglo. Ker je storžno perje (ličje) tako rekoč pri turšici najmanjši del, tedaj ostane pridelovavcu razun tega še dovelj druge slame, ki jo zná za živinsko klajo porabiti, in denar, ki ga je za storžno perje stržil, mu je pri vsem tem še poseben dobiček. — Zato bi bilo prav, da bi se veliko gospodarjev te obrtniške reči poprijelo in da bi naši kmetovavci, ki turšico pridelujejo, tega povabila ne prezrli in, če so lepega in suhega storžnega ličja nabrali, se po pismu obrnili do cesarske tiskarnice (k. k. Hof- und Staatsdruckerei) na Dunaj in ponudili svoj pridelek, ki se jim bo dobro plačal.

Da bojo to storili, je tem bolj pričakovati, ker gré za novo obrtnijsko stvar, ktera utegne veliko dobička donesti našim deželam, kadar se bo bolj razvila. *)

Na Dunaji mesca avgusta 1862.

A. vitez Auer od Welsbah,
c. k. dvorni svetovavec, vodja dvorne in drž. tiskarnice in viši vodnik schlöglmühlske ces. papirnice.

*) Slavno c. kr. ministerstvo kupčijstva je iz Dunaja naši kmetijski družbi poslalo ta oklic v 150 iztisih v nemškem jeziku tiskan na tursični papir, da vsak, kdor hoče, lahko vidi ta lepi beli papir. Kdor želi en tak iztis dobiti, naj pride ali pošlje po-nj v pisarnico naše kmetijske družbe. Vred.

Poduk
zastran pravega gleštanja domače živine zavoljo tega, da ne zboli in zastran tega, kaj naj stori kmetovavec, kadar mu živina zboli.

(Dalje in konec.)

II. Oddelek.

Kaj naj kmetovavec stori o živinskih boleznih.

Živino naj natanko opazuje.

Kmetovavec, kteri svojo živino in njeno vedenje v zdravem stanu dobro pozná, in pridno po nji pogleduje, bode tudi lahko spoznal, kdaj je bolna.

Kolikor pred se bolezen spozná in kolikor bržeje se umen živinozdravnik pokliče, toliko ložeje in bolj gotovo bo živina ozdravela.

Navadno se zdí kmetu živina še le potem bolna, kadar se ji jéd popolnoma upre. To je zlo napačna misel. Kadar imajo namreč živinčeta dolgo bolezen, žrejo še prav rade, zlasti goveda, bolezen je pa vendar v njih telesu že tako stopnjo dospela, da ni več zdravja za-nje upati. Treba je tedaj, da gospodar gleda na vse premene v vedenju: kako hodi, stojí in leží, kakošna je njena koža, dlaka ali volna, kakošne so nosnice in gobec, dalje da pazi, ali živina lahko sope ali pa morda hitreje in nenavadno sapo ima ali sopé stoka, ali ima kašelj in kakošen je kašelj; ali je njeni vamp napet ali vpaden; ali žre živina rada ali počasi, kakor če bi se ji ne ljubilo ali se pa krme kar nič ne dotakne; ali je bolj ali manj žejna, ali morda krmo ali pijačo težko požera, ali pa, kar požrè ali pije, skozi gobec ali nos nazaj vrže; — dalje kako živina prežvekuje, kako in koliko sči in sirje, kakošna je scavnica in blato in ali ni tujih reči scavnici ali blatu primešanih; ali dajejo molzne krave toliko mleka kakor sicer, in ali je mleko tako, kakor je sicer ali pa drugačno.

Ako se živina trese, ako se ji dlaka šetini in ima mrzle ušesa in korenino ušes ter noge, nos, gobec, potem jo pa vročina po životu in po vidljivih žlemnih kožah obhaja, ako ima goveja živina suh smrček in jo zdaj mrazi zdaj vročina kuha, je misliti, da ima živinče vročnico, zoper ktero je živinozdravnikove pomoči treba. Delavni živini je tudi treba večkrat kopita in parklje pregledati, da je mogoče, zlasti na kopitih že koj v začetku marsiktero bolehnost o pravem času spoznati in jo ustaviti; sicer se lahko primeri, da živinče ni več za rabo, če pa za rabo ni, tudi nič ni več vredno.

Pri konjih ne smé vrh tega noben gospodar nikakoršnega iztekanja iz nosnic in otekanja medčeljustnih žlez (bezgavk), kakor tudi ne oteklin ali ugnjid v koži premalo porajtati; iztekanje iz nosnic namreč razodeva dostikrat, da je konj smrkav, otekline ali ugnjide v koži pa, da je črviv. Oboje pa je silno nevarno in nalezljivo.

Kaj ima gospodar živine o živinski kugi sploh storiti.

Že bolezni, ktere živinčeta vsled navadnih škodljivost zadevajo, gospodar ne sme iz nemar pušati; še veče paz-

ljivosti je pa pri tako imenovanih kugah treba, to je, pri boleznih, ktere ob enem času celo čedo ali veliko živine enega kraja napadejo in dostikrat tudi čisto pokončajo.

Kuge se naredé:

1. Iz škodljivosti, ktere so daleč razširjene, ali pa le iz kakosti in lege kakega kraja izvirajo, kterih se tedaj živina ne more ogniti. Take škodljivosti so, postavimo: pomanjkanje krme ali vode za pijačo, slaba klaja ali voda, slabo vreme itd. Nektere kuge, ktere se tako izcimijo, utegnejo tudi nalezljive biti, to je, iz njih se o bolezni neki kužen strup izcimi, kteri tičí v krvi, scanju, blatu, potu in v sapi, in na popolnoma zdrave živinčeta enacega plemena, kterih imenovane škodljivosti niso zadele, pridejo in potem ravno tako bolezen narediti morejo. Take kuge so, postavimo: bolezen v gobcu in na parkljih, črm ali vraněni prisad, smrkelj itd.

Ali se pa naredé:

2. samo po okuženju, ktero se ne izcimi pri nas, ampak se po čedah iz tujih dežel zanese, od kterih ga domača živina dobí in se vedno dalje in dalje razširja.

Take kuge se imenujejo nalezljive kuge, kakor je, postavimo, devetogobnica ali goveja kuga.

Nalezljiva bolezen se razširja tako, da pride bolna živina z zdravo v dotiko ali na paši in v hlevu, ali pa da zahaja na take kraje, kjer je pred bolna živina bila in kjer so še ostanki klaje, ali blato, scavnica, sline, smrkelj bolne živine ostali. Včasih tudi ni treba, da se bolna živina zdrave dotakne, ker kužnost dostikrat tiči v potu in v sapi, ktero bolna živina sope, in jo potem veter dostikrat precej daleč zanese.

Kužne bolezni ne zanesó samo žive bolne živinčeta same, tudi z njih mesom in odpadki, z neosnaženimi rogmi in parklji, potem z dlako, kožuhovno itd. jo utegnejo ljudje zatrositi, kteri so imeli z bolno živino opraviti.

Obvarovanje živine, da se ne okuži.

Ker se prave nalezljive kuge v naših krajih same ne izcimijo, temuč se vselej zatrosijo, more previden gospodar svojo bolno živino tacih bolezen popolnoma obvarovati, če jo skrbno varuje, da z bolno živino v dotiko ne pride. Ker mu bo pa dostikrat neznano ostalo, da je blizo njega kje kaka okužena živina, in ker so, kakor je bilo že rečeno, tudi mnogotere kuge, ktere se v deželi izcimijo, nalezljive, zavoljo česar tudi njegova živina zboleti utegne, terja previdnost, da se umen kmetovavec tudi o času, ko ni nič znano, da je blizo kje kaka kuga, vseh okolišin ogiba, ktere bi utegnile zatrosenje kužne bolezni olajšati. Vselej bo tedaj svoj hlev tujim ljudem zaperal, zlasti takim, kteri imajo sploh z živino opraviti, kakor mesarjem, pastirjem, konjačem, kupcom volne, strojarjem itd.; tudi on sam ne bo nikoli tuje bolne živine ozdravljeval, temuč tudi svojim poslom bo to prepovedal.

Novo kupljene živine ne sme koj v hlev med svojo čedo djati; skozi 10 dni jo mora posebej imeti in še le potem jo sme v hlev djati, kadar je popolnoma prepričan, da je zdrava. Ako se soseskina živina vkup na pašo goni, mora župan čedniku ostro prepovedati, tudi kako tujo živino s svojo pasti, svoje čede ne blizo tuje goniti in na take kraje zahajati, kjer se je tuja živina pasla ali gonila.

Novo dokupljenih živinčet čednik ne smé pred na gmajno pustiti, dokler niso 10 dni se odločene opazovale in za zdrave spoznane bile; vsako bolno živinče mora koj iz čede djati in to brez odloga županu naznaniti, on sam pa ne smé nikoli in nikakor bolne živine zdraviti.

Mesar tistega kraja ne smé svoje klavne živine na soseskino gmajno pušati, pa tudi s svojo domačo živino je ne smé v enem hlevu imeti. Nikdar se ne more dosti priporočiti, gledati na to, da se živina in meso po postavi ogleduje, ker se tù prav dostikrat najprvo spozná, ali je kaka nalezljiva bolezen ali ne med živino, ktero iz raznih krajev kupljeno priganjajo. Tako se vsaj lahko storí, da se take bolezni dalje ne razširjajo. Po §. 401 avstrijanske kazenske postave od 21. maja 1852 se storé prestopa krivi vsi tisti, kteri kako od drugod prignano govedo zakoljejo ali dalje prodajajo, ako ni bilo pred po postavi pregledano, ali pa posebnih naprav ne spolnujejo; zapreti jih je od 1 do 3 mescov; če je pa škoda velika, ktera se zavoljo tega zgodi, jih je še enkrat tako dolgo zapreti in če je treba tudi v ostro ječo obsoditi.

Take previdnosti je tim več treba, če se v kakem kraju ali v njegovi okolici kaka kužna bolezen res začne.

Kazni, ktere čakajo vsacega, kteri ne spolnuje postav zastran kužnih bolezen.

Kazenska postava odločuje v §§. 400 do 402, kakošna kazen čaka vsacega, kteri ne spolnuje tega, kar je zastran živinskih kug zapovedano.

Če prav v kakem kraji ali v njegovi soseski nimajo živinske kuge, se mora po tej postavi vselej županu naznaniti, kadar živino kaka notranja bolezen napade.

Ako zbolí več živinčet, se mora vsa živina enega gospodarja v poseben hlev postaviti, kjer mora posebno strežbo imeti, dokler se ne pokaže, da celih 10 dni nobene bolezni več ni. Bolna živina se z drugo soseskino živino ne smé na pašo goniti.

Tisti, kteri zoper to postavo delajo, se kaznujejo z zaporom od 1 do 3 mescov. Ako se pa bolezen dalje razširi in več škode naredí zavoljo tega, ker je bila bolna živina zatajena, ali ker se postave niso spolnovale, se ima tisti, kteri je kriv, še enkrat tako dolgo zapreti in po okolišinah tudi v ostro ječo obsoditi.

Taka kazen zadene tudi vsacega, kteri ob kakoršni koli bolezni med živino kako bolno živinče zatají zdravniku, kterega gospóska pošlje, ali pa koj, ko je oklicano, da je živinska bolezen, ne spolnuje predpisov, kteri so dani zastran crknjene kakor tudi zastran okužene in še zdrave živine ali sploh dani ali se pa posebej dajo, kakor okolišine nanesejo; dalje zadene taka kazen vsacega, kteri ob času živinskih bolezen skrivaj ali očitno bolno živino, meso, mleko, puter, kože, loj ali karkoli od goveje živine, bodi si od zdrave ali bolne, od pobite ali crknjene iz sumljivih krajev kupuje, skrivaj ali v neokužene kraje prodaja ali pa za svojo potrebo vozi; potem vsacega, kteri iz okuženih krajev, dasiravno je bil opominjan, čez mejo v zdrave kraje živino vozi ali goni, če ta živina potem ko je bila v posebnem hlevu zaprta, v desetih dneh za boleznijo zboli, ktero ima živina v tistem kraju; zadnjič vsacega, kteri dele goveje živine skrivaj kam prenaša, kteri se spoznajo, da so od skrivaj pobitih živinčet.

Ravno taka kazen zadene vsacega župana, kteri kantonski gosposki ne zglasi, kadar po dvoje ali troje živinčet v enem kraju v enem tednu na enako vižo zboli.

Natoroznanske reči.

Življenje peščenega zrnca.

Ležal sem v senci košate lipe, poslušal zdaj veselo-žvergoleče ptičke, zdaj prijazno brenčanje pridnih bčelic od cvetlice do cvetlice letajočih in sladke hrane si nabirajočih, zdaj zopet obračal sem pogled na široko Savo, ki je blizo mene svoje šumeče valovje dalje valila. Ležalo je na produ drobnega peska (melke), nakopičenega v teku časa od valov, kteri so na breg prihajali in nanaševali zrnce za zrncom. Vzamem pest melke in ogledovavši majčkine zrnca premišljujem, koliko tisučkrat tisuč let že te male stvarice romajo in kaj vse že se je dogodilo, preden se je le eno teh malih kvarcovih zrnc v sedanjo podobo prestvarilo, preden je semkaj priromala. Tako premišljevaje ležal sem

v hladni senci, pihljal je tihi vetrič in polajševal vročino — ali je čuda, da sem zaspal? Spal sem, in glej! zdelo se mi je, kakor da bi ono majhno zrnce, ktero sem poprej ogledoval, pred-me stopilo ter tako govorilo: „Revež! zastonj si glavo beliš, da bi zvedil dogodke mojega dolgega življenja, mojo domačijo in pot, po kteri sem semkaj do tebe prišlo. Poslušaj tedaj to, kar ti tvoj človeški um razodeti ni mogel, odkriti ti hočem jaz samo.“

„Visoko, visoko gori na planini strlela je ojstra pečina stoletja ter stoletja v sinje nebo; v votlini enega vogala tičal je majčken, lepo stvarjen navadni kvarcov kristal in v sredi njega bilo sem jaz, malo zrnce, varno in mirno tičalo sem njemu v osrčji. Pridrvile so se temne megle, razsajal je vihár in švigal blisk krog skale, ki je mene hranila, tresel je grom skale krog in krog — moja skala stala je nepremakljiva; pridrvili so se plazi snega, trgali skale in ž njimi bobneli v dol — mene varovajoča peč stala je nepremakljiva; al tudi za-njo prišla je zadnja ura. S strašnim gromenjem privalí se nekdaj plaz — veči in mogočneji kot po navadi, butne v skalo, ji odtrga v nebo štrleči greben ter urno ko blisk z odtrgano skalo vred v dolino drvi; zmiraj veči prihaja, pobera skale in grmovje sabo in zavit v gost sneženi prah vedno dalje hití. Par trenutkov in zopet je vse tiho, le tù in tam se še kak kos pečevja ali snega za njim vdere. Skala na planini še stojí, obsuta z nanešenim snegom, pa kako se je spremenila! Komaj jo spoznaš. Tisuče centov odtrgal je siloviti plaz, tudi vogal, kjer sem jaz mirno v kristalu počivalo.“

„V kamnitni strugi poleg derečega planinskega potoka leží odtrgana skala in jaz v nji, pokrit s kopicami sneženimi. Pretesno je potoku. Skoncoma sneg vodo v se popija, pa pride pomlad, vedno bolj narašča potok, preriniti se vé precej snega ne more, pa spodjé ga in pod njim po skalah naprej drví. Seboj podí šumeči in bobneči hudournik mnogo odtrganega, po pesti debelega kamnja in buta ž njim v mirno v strugi ležečo skalo, ter počasi tako kosček za kosčkom od nje okruši; meni vendar še nobena nevarnost ne pretí, ker varno v sredi čepim. Tako minule so leta in leta, v kterih sem se s skalo le malo naprej pomikalo, pa pririnil je dereči potok zadnjič mojo varhinjo do nekega roba, čez kterega so valovi globoko globoko v temno brezdno šumeli, da se je voda, preden je do dna dospela, razkropila v gosto vodeno meglo. Veča in veča nastaja voda, kamnje v strugi se začne gibati, se dvigati, velik kup se ga nakopiči pred žlebom, po kterem divji potok v globočino dere. Novi potoki pridrvijo, se uprejo v nakopičeno kamnje, rinejo — rinejo — zdaj strašno zabobní, voda zašumí in cela kopica kamnja z mojo skalo vred plane čez strmino, da strašno bobní in ropoče deleč doli po skalah. Mojo skalo zatelebi močni val proti ostremu robu iz dna moleče skale, da se razbije na mnogo kosov“.

„Hudi časi prišli so zdaj za me, ne varuje me več debela skala, komaj pest debel je zdaj kamen, ki v sebi hrani kristal in ž njim tudi mene. Od zdaj nimam miru ne pokoja. Močno valovje drvi kamen urno naprej, ter ga zatelebi zdaj na to zdaj na uno skalo, da se kosci odkrušijo in zmiraj tanjša varovajoča mi odeja postaja. Nastala je kmalo nevihta, dež je lil kot s škafa, da je potok narastel in mu je struga že bila pretesna. Vlije se čez skalnati breg, dere v dolino in ko šumeče morje pokrije lepo zeleno polje. S sabo vali kupe večega ali manjega kamnja, namešanega z odtrgano zemljo in z zruvanim drevjem in grmovjem. Sredi med to sodrgo je tudi moja hišica; oj, kako jo tarejo in stiskajo skale! Kako neusmiljeno jo premetavajo sèm in tjè! Zadnjič — o groza! — trčite me mogočni skalnati plošči ter me razdrobite v drobne kosčke“.

„Zavarovano sem sicer še, akoravno ni moja hišica z mano vred veča kakor lešnik, ker še me je krila tanka odeja. Tudi to sem zgubilo! Komaj se je na polje nanešeno kamnje posušilo, ko spet povodenj pride. Voda spet čez bregove stopi, se vlije čez kamnje, da zopet v stisko pridem. Ne dolgo, in voda zavali na me veliko ostro grušo, moja odeja poči, se razletí in jaz ubogo malo zrnce ležim brez odeje. Zgrabi me voda, ki vse sabo nosi, kar je majhnega, lahkega; pehá me brez pokoja naprej, zdaj se za tem kamenčkom ustavim, zdaj za uno koreninico skrijem, pa vse zastonj — majčkeno kakor sem, me vedno zopet vodica odnese. Pridem v nek hitri curek — oj kako brzo me voda pehá in goni. Zdaj menim, da je konec mojemu potovanju, prišlo sem namreč v neko malo planinsko jezero. Koliko sto in sto mojih bratov že tù najdem! Kdo bi mislil, da tudi tukaj mi ni dano, da si odpočijem dolgega popotovanja! Kje nek bi me voda odnesla, ker tukaj se jezero ne odteka? Ali ravno to, da se voda ne odteka, je znamenito. Teža vode je pritiskala na dno in sčasoma si pot naredila skoz votline in razpoke hribove; tukaj skoz voda odteka iz jezera v daljne, nižje kraje. Tudi mene voda kmalo zavleče v temno žrelo; kaj bo zdaj z menoj? Bom še kedaj beli dan zagledalo ali pa obtičalo v kaki razpoki podzemeljskega pota? Zgrabi me vrtinec in z mnogimi brati vred nastopim daljno pot; vedno naprej me žene voda po temnih razpokah kam — kdo vé?“ (Kon. prih.)

Šolske reči.

V poslednjem dopisu iz Gorice *) z zasluženo pohvalo omenjena deklamacija, ki jo je z ozirom na različnost jezikov sploh in goriško mnogojezičnost posebej zložil slavni ondašnji profesor A. Marušić ter jo natisniti dal v letošnjem programu goriške gimnazije, se glasí tako-le:

Prekletstvo in blagoslov
ali
Mavra nad jeziki.

Napuha duh jezike razdeluje,
Nebeški duh v ljubezni jih združuje.
(po sv. Avg.)

Kjer Frat in Tigris, priči preveljavni,
Pripovedujete vsem vekom čine,
Ki jih na plodni Senaarski ravni
Počeli so prvenci zgodovine:
Po zgodbi neki tam že starodavni
Birs-Nimrodske slovijo razvaline.
Poslušajmo tedaj Kliono zvesto,
Kaj groblja ta, kaj to pomeni mesto!

Naš rod, kot sužnik kaćjega napuha,
— Tak o Babêlu listi prav'jo sveti, —
Napenjal sile vse je rok in duha,
Ker sklep mu bil, — nebó z naskokom vzeti.
Pa On, ki drzni trop mu je le muha,
„Ustavi se!“ veli titanski četi;
In kar bi trenil, — konec je besnem' boju,
Razruša se, kar človek zidal v znoju.

In takrat, glej, nebeški dar jezika,
Skor vsega cvet, kar duh človeški vplodi,
S kterim stvar se Stvarnika dotika,
Zapadel milotužni je osodi. —
Ak jezik bil ljudem je pred spodtika
Na potu, kodar Bog in vest jih vodi;
Zdaj strelovod postal je sodbi Božji
Na oholosti človeške šibkem stožji. —

Odkod na svetu srd, razpor, nesloga?
Zakaj sosedu sosed hrbet kaže?
Ni mar ljubav človeštva b'la naloga?
In pravde mednarodne vsake baže — ?
Kje z un'mi vred izvira ta nadloga?
Od kod, kar sicer imé človeško maže? —
Jezikov zmeda mati je nemila,
Ki toliko kaćjih hčer je porodila.

Da pleme pleme črti in preganja,
Da národ národ v sužnost odpeljuje,
Zatira ga, ak rad se mu ne vklanja;
— Povestnica nam jasno to spričuje, —

---

*) V tem dopisu na str. 311. v 31. vrsti od zgorej prosimo brati kako neprilično za Slovenca namesto kako prilično.

*

In da Hebrejc izraz ima psovanja
„Gojim“ za vse, kar koli mu vkljubuje;
Da Grk in Rimc „barbarstvo“ sploh naziva,
Kar ptuje je: — ni zmes mar tega kriva?

Če z „džjavri“ pita nas Turčin nemili,
Slovan soseda tih'ga „Nemec“ kliče;
Ak Lah pod jarem „slavo“ našo sili,
In Madžar spet nas s „Tóth nem ember“ *) viče (?!):
Gotovo duh tù svade rogovili,
Nesloge duh, ki zlobe plod ga miče.
„Ne razumem“! — Ta kal že večkrat bila,
K' je srd, razpor in vojske zaplodila.

„Ne razumem“! — Nesreča pač velika
Za rod naš revni v solzni tej dolini
Babêljska zmes, jezikov je razlika. —
Pa — kakor grom in strela na višini,
Zvun groze, vsemogočnosti je slika,
Al pa vihár, ki trdni žuga lini,
Vedré zrakove premodrost skazuje,
Glej jezik tud' oboje potrduje.

Gospodov namreč tak je zakon večni,
Da z zlega blagor mora se roditi.
Jezikov trud razloček prenesrečni
Od dveh strani je treba presoditi.
Prekletstvo je! — Resnici tej nevšečn i
Se prvo mora mesto prepustiti.
Da vir bogastva duhu je in svetlosti,
Izkaz je to nadzemeljske modrosti.

In res, za v labirint duha prečudni
Kdo rešno nit Arjadnino nam prede?
Kdo glavi kaže pot nek uka trudni?
Odkod imajo tečno hrano vede?
Kdo znanstev blagih je ključar priljudni?
En jezik sam? — To sanje so le bléde!
Ključavnic že zakladnica skor vsaka
Po več ima; — pri znanstvih ni mar taka?

Jezikov množtvo kazen Božja ni le,
Tud' — žark prelep nebeške je svitlobe.
Iz dobrotljivosti brezkončno mile
Premodri vlil ga je v duhá tesnobe,
Da so v kalejdoskop se spremenile;
Pač res, zrkalo Božje smo podobe! —
Trditve te da niso brez veljave,
Spričujejo jeziške preiskave.

Kar zvezd tedaj na nebu je razlika,
Kar brezštevilnih vrst in barv cvetlice,
Kar pevcov v logu razna je oblika,
Kar glas ljudí vès razni in razno lice:
Glej to jeziške raznosti je dika,
To čudotvor Očetove pravice. —
Toraj previdnost v prahu zdaj molimo,
Ter jezik, um, srcé ji poklonimo!

Priznajo naj človeški vsi rodovi,
Da čudne Božje pota so in dela! —
Pa čuj! — od kod, ki slišim jih, glasovi?
Zakaj Sionska hči je ostrméla?
Kaj čud'jo tak Arabski se sinovi?
Krečane tud' je groza spreletela;
In Partijani, Rimci in Medjani
Strmijo vsi v Sionskih ul'cah zbrani!?

Strmé veselja vsi, ker dan je sveti,
Ko Božji Duh prenavlja zemlje lice.
Radujte se vsi narodi zakleti!
Odprte že jezikov so temnice:
Poslanci Božji ognja svet'ga vneti
V jezikih vseh razlagajo resnice.
Napuha duh jezike razdeluje,
Nebeški Duh v ljubezni jih združuje!

Ni ga tedaj razločka več na svetu
Med Grkom in barbarjem zanič'vanim;
Le bratje smo si v novem tem zavetu,
In narodom k edinosti pozvanim
Enak je cilj odločen po Očetu,
Enaka čast mogočnim in — teptanim.
Rodov prekletbo — Milost je pregnala,
In mavra nad jeziki je prisjala!

*) Slovan ni človek.

Gorica draga, domovina mila!
In Ti Gimnazija, Mati ljubeznjiva,
K' jezikov si šestero nas učila!
Hvaležnih Vama src ljubezen živa
To pesem danes bi rada posvetila;
To pesem, ki jo priča zanesljiva,
Da v šolah teh, pri znanstev mizi zlati,
Slovenski jezik z drugimi se brati.

Ozir po slovanskem svetu.

Srbija.

Zemlja in národ srbski.

Popisal dr. Ivan Podliščekov v Topčideru.

(Podlistek.)

1. Iz zemljopisa za srbske šole posnamem še kratek popis, pa samo najimenitnejše mesta v spomin vzamem; vse drugo pustim do tistihmal, kadar bom globokeje v srbsko zemljo prišel.

2. V valjevskem okrožji, ktero ima štiri sreze, je glavno mesto Valjevo na Kolubari, ki je jedna največih rek kneževine srbske. Valjevo je sedež okrožnega načelničestva (Kreisamt) in (okružnega suda) okrožne sodbe, ima eno cerkev, šolo, 1200 prebivavcov in imenitno trgovino. V Valjevem so zdaj skoraj vse čete prostovoljcov in od tod bojo v Bosnijo udarile, kakor se pripoveduje; tudi en Krajnec je med njimi, g. Janez Pohar, bivši bogoslovec iz Gorice, rojen v Begnjah na Gorenskem.

3. V šabačkem okrožji, ktero tri sreze ima, je glavno mesto, Šabac na Savi, sedež škofa, načelničestva in sodbe okrožne, ima eno cerkev, pol gimnazije, druge šole in 3600 prebivavcov. V Šabacu je tudi turški grad ali trdnjava. Blizo Šabca je mišarsko polje, na kterem so Srbi pod Črnim Jurjem Turke jako našeškali.

4. V podrinskem okrožji (ime od reke Drine), ktero iz treh srezov sostoji, je glavno mesto Loznica blizo reke Drine, je sedež načelničestva in sodbe okrožne, ima eno cerkev, šolo in 1500 prebivavcov. Blizo tega mesta so stare razvaline „Kovilje“ imenovane. Sokol, trdnjava, v kteri sami Turci živé, ima dve turške žamiji (cerkvi). V podrinskem okrožji je dosti svinčene rude.

5. Užičko okrožje ima pet srezov, glavno mesto je Užica na Detini, je sedež načelničestva in sodbe okrožne. V Užici je tudi normalna šola in ena pravoslavna cerkev pa petnajst turških žamij (cerkev), med 4900 prebivavci je 3700 Turkov! Blizo Užice je samostan Arilje, postavljen leta 1237 pod kraljem srbskim Urošem vélikim Nemaniču V.

6. Čačansko okrožje ima 4 sreze. Glavno je mesto Čačak na Moravi, sedež škofa užičkega, okrožjega načelničestva in okrožne sodbe, ima eno šolo, cerkev in 1200 prebivavcov. Blizo Čačaka je imeniten samostan Žiča, posvečen svetemu Savu. V tem kloštru so se srbski kralji kronali. V tem okrožji je tudi klošter Studenica na reki Studenici, ki je osnovan po kralju Štefanu I. Nemaniču leta 1165. V slavnem tem samostanu so pokopališča srbskih kraljev iz roda Nemaničev.

7. Rudničko okrožje ima 3 sreze. Glavne so mesta Rudnik in Majdan, ki sta že v starodavnosti imenitne mesti bila, kjer so srbski kralji rude kopali in denar kovali. Bruznica je sedež načelničestva in sodbe okrožne, ima eno cerkev, šole in 250 prebivavcov. To mesto stoji med velikimi planinami.

8. Kragujevačko okrožje ima tri sreze. Glavno je mesto Kragujevac na Lepenici, je sedež okrožnega načelničestva in okrožne sodbe, ima 3000 prebivavcov, eno cerkev, šolo in pol gimnazije. Topola je vas, v kteri je Črni Juri svoj sedež imel in kjer je eno cerkev sozidal, v kteri ima njegov rod svoje pokopališča. Tukaj je tudi šola.

9. Jagodinsko okrožje ima dva sreza. Glavno mesto je Jagodin, sedež okrožnega načelničestva in okrožne

sodbe; tukaj je, kakor po vseh okrožnih mestih, tudi ena glavna šola, ena cerkev, in ena fabrika za steklo. Jagodin ima 3300 prebivavcov.

10. Čuprijsko okrožje ima tudi dva sreza. Glavno mesto je Čuprija na Moravi, kjer je sedež načelničestva in sodbe okrožne. Čuprija ima tudi le eno cerkev, glavno šolo, dobro trgovino in 2000 prebivavcov. Blizo Čuprije je veliki samostan Ravanica, ki ga je knez Lazar sozidal in stojí med bregovi, poleg njega je imenitno pečovje. Paračin ima 3200 prebivavcov, eno cerkev, šolo in sodbo. Svilajnac na Resavi ima tudi eno cerkev, šolo in 3000 prebivavcov. Mansija na Resavi, slaven, močno vtrjen klošter s silovitim zidovjem, ki ga je Štefan Visoki sozidal.

11. Kruševačko okrožje ima 4 sreze. Glavno je mesto Kruševac blizo Morave, že v starosti imenitno mesto, bilo je to mesto Juga Bogdan-a in potem glavno in prestolno mesto kneza Lazara, kjer se še današnji dan velike razvaline nekdanjega imenitnega mesta vidijo. Kruševac je sedež okrožnega načelničestva in okrožne sodbe, ima eno staro cerkev kneza Lazara, šolo, dobro trgovino in 2000 prebivavcov.

12. Aleksinačko okrožje ima dva sreza. Glavno mesto je Aleksinac blizo bulgarske Morave, ima 2000 prebivavcov, je sedež okrožnega načelničestva in okrožne sodbe, šola, cerkev itd. Banja ima eno cerkev, šolo, sodbo, kaj slavite toplice in 800 prebivavcov. Deligrad, kjer se je v početku našega stoletja grozno človeška kri prelivala, zakaj tukaj so imeli Srbi silovite šance, na ktere so Turki brez vsega uspeha trkali.

13. Gurgusovačko, zdaj kneževačko okrožje ima dva sreza, glavno mesto je Gurgusovac, zdaj Knježevac na Timoku s 1700 prebivavci, kjer je vse to, kakor v vsakem okrožnem mestu.

14. Črno-rečko okrožje ima tudi dva sreza. Glavno mesto je Zaičar z 2300 prebivavci.

15. Krainsko okrožje ima štiri sreze. Glavne mesta so: Negotin, sedež škofa timočkega, načelničestva in sodbe okrožne, škofovega konsistorija. Negotin ima eno cerkev, pol gimnazije, eno glavno šolo, dobro trgovino in 3000 prebivavcov. Kladovo na Donavi z 850 prebivavci nasproti Vlaške. Adakale, turški grad na nekem donavskem otoku nasproti Avstrii.

16. Požerevac ima 5 srezov in je največe okrožje knježevine srbske. Glavno mesto je Požerevac blizo Morave, ima 4200 prebivavcov in vse drugo, kar srbske okrožje mesta imajo. Tukaj je leta 1718 mir bil zaključen med Turkom in Avstrijanci. Gornjak, na Mlavi med velikimi planinami slaven samostan, kjer so imenitne razvaline in trdno sozidani mali gradovi.

17. Smederevsko okrožje ima dva sreza. Glavno mesto je Smederevo na Donavi, kjer Jezava v Donava steka. To mesto je od despota Žoržija Brankoviča leta 1435 sozidano bilo. Smedereva ima eno grozno staro cerkev, 3400 prebivavcov in vse drugo, kar srbske okrožne mesta imajo.

Vem, da Slovenci se bojo čudili, da najimenitniše srbske mesta samo po eno cerkev imajo. Na to odgovorim, da pred kakimi 30 leti še po celi Srbii noben zvon pel ni in vernih k Božji službi ni smel vabiti; pred 30 leti še v glavnem mestu Belem gradu kristjani zvonov imeti niso smeli! Zdaj jih ima, hvala Bogu, vsa Srbija.

Dopisi.

Iz Topčidera v Srbii 1. sept. Dr. Podl. — Letos je srbska zemlja obrodila, da najstareji ljudje tako dobre letine ne pomnijo. Žira, ježic, češpelj, grojzdja in druzega sadja je vse polno. Svinje, pravijo, bojo zlo dober kup, ker je žira sila dosti. Slivovec prodajajo kmetje po 2 krajcarja bokal. Tudi vino, pravijo, ne bo čez 2 do 3 krajcarje bokal. Srbskemu slivovcu gotovo para na svetu ni, pa tudi srbske vina se morejo med najbolje vina šteti. Res, da imamo letos zopet grozno veliko sušo, pa tukaj nam suša ne škoduje skoraj nič, zakaj strn (zimska setev) je dobro obrodila; in Srb skoraj nobene poletne setve (jare) nima. Ajda, repa, korenje itd. so Srbu čisto neznane reči, akoravno bi se tukaj gotovo kaj dobro sponašale. Narodno našo slovensko jed (žgance) so Srbi v Topčideru pri meni kaj hvalili, pa žalibože, da mi je kmali moke zmanjkalo. Letos sem od doma repnega semena dobil in ga posijal, tudi ajde bi si bil naročil, pa malnov ni, da bi mi znali lepo moko mleti. Pri nas so zdaj opanke pri gospôdi in pri kmetu v modi; vse je v opankah in v orožji. Beligrad je prav vojnišk tabor; vsake ulice so polne barikad in vojnikov, in skoraj vsako poslopje se je v kosarno in trdvino spremenilo. Tudi Topčider je zdaj poln vojnikov. Turka se nihče več ne bojí, samo prekane evropejske diplomacije še narod plašijo.

Iz Sibinja na Erdeljskem 4. sept. — Dokler se vaši dijaki v največi radosti po dokončanem šolskem letu razveseljujejo, še mi z vso marljivostjo v tempelj učenosti zahajamo. Enega vrlega g. profesorja smo zgubili; vrnil se je v Nasavo na Nemško; visoka vlada je ukazala domačina vmestiti, da se tako malo po malo ptujci odrinejo. — Kar mene zadeva, se z veseljem spominjam pretečenega šolskega počitka, zakaj vidil sem spet po mnogih letih v ljubi domovini slovenski ljubeznjive prijatle in znance svoje, ki so me prijazno in gostomilo povsod sprejemali; moj srčen pozdrav Vam vsim iz daljne dežele: Bog Vas živi! Vidil in slišal sem, kako lepo se slovenščina razcveta v krajih, kjer se poprej za njo še zmenili niso. Srce mi je radosti v prsih igralo, spoznavši, da se domorodci moji zavedajo svojega slovenskega roda! Vidil sem prvikrat in ju spoznal za našo sveto reč vneta in mnogozaslužena gospoda dr. B. in T. Slava jima! Vidil sem, kako se staro Celje — zibelj mojega stana — mladuje in lepša, — kako pa Maribor še zmirom po mestu pretaka gnjusno gnojnico kakor pred 24 leti, ko sem ga prvikrat obhodil. Tudi nekteri Mariborčani mislijo, da le „vinograd“ imajo, pa so že veljavni možaki! — Kdor hoče kaj divotnega gledati, naj se vozi po železnici čez Ptuj do Pešta memo Blatskega jezera, kjer žerjavi gnjezdijo; dalje do Kašave, prijaznega mesta s priljudnimi prebivavci na zgornjem Ogerskem memo Tokaja, kjer žlahno pa silno drago vince (majhna kupica po 70 krajc.) raste. Povsod pa na Štajarskem kakor na Ogerskem je huda vročina vse — posebno koruzo — posmodila, le na Erdeljskem je bolje; tukaj bomo imeli vsega zadosti. O lepa, dobra in rodovitna dežela, škoda, da niso ljudje enega plemena, ene vere! Hlaponi bojo tudi v kratkem, kakor se kaže, čez njo dirjali, ako zavid in razprtija močneja od njih ne bode, zlasti koloških Madjarov. — H koncu še nekaj za kratek čas. Gospodična iz bele Ljubljane mi je pravila, da pri „besedi“ v Ljubljani je neki mestjan neko mestjanko prav po domače brez vse politure na ples povabil: „Slišite dečva, hočete z menoj ripsati?“ Te besede so nek blago dečvo toliko razkačile, da je hipoma kviško planila in zbežala s plesišča. Renegatu, ki je to laž skoval menda za „Tagespoštnega“ dopisúna, ponudim jez drug nagovor, da vidi, kako je Slovenec, ki ga je že „kultura“ oblizala, svojo plesavko nagovoril; naj postopač še to povabilo si zapiše v svoj „portefeuille“: „Precartana in najlepša izmed vseh lepih gospodičin! S poniżnim srcom se Vaši krasoti priklanjam in Vas milo prosim, dovolite mi, Vašemu nevrednemu slugu, da z Vami rajati smem“. Ta pa nek ni košarice dobil. Cvetko.

Od rogačke Slatine 8. sept. Š. — Vse ima svoj konec, in tudi tukajšni „Bade-Saison“ se misli 22. t. m. celom končati. Sploh se more reči od vseh gostov, ki so letos bili sèm prišli, akoravno različnih narodov, da so si vendar prav priljudni bili, in harmoničnega društvenega življenja nikjer kazili niso. — Med časniki, ki jih je letos do 30 vedno v kavarni najti bilo, se je vidilo, da so

najbolj bili čislani „Pozor“, „Novice“, „Presse“ in „Kikeriki“. — Da so tudi madjarski in laški zraven najti bili, se vé da. — Sploh se tudi mora reči, in slehrni gost bode spričal, da je postrežba v vsakem obziru bila prav dostojna, kakor je prav in Bogu drago; to spet lepi značaj našega slovenskega ljudstva razodeva, ki večidel vse opraviljstvo v omenjenem kraji v svojih rokah ima. — Ko le-to častitim bravcom „Novic“ oznanjam, še zraven tudi v pohvalo slatinskih deklet pristavim, da so se one tudi to leto, kakor je slišati, s svojim lepim vedenjem vsem gostom lepo prikupile, in zraven tudi cerkvici Matere Božje na Teržišču z novim kelihom. Zato naj jim Bog še za naprej dá, pa tudi nam drugim Slovencom, duha modrosti, zmernosti in srčnosti za vse dobro. Srečno!

Od sv. Ane v Slov. goricah na Štaj. 28. avg. Dovolite, ljube „Novice“ mali prostorček mojim vrsticam. Ni sicer navada, da se smrt kmetiških ljudí razglaša po časopisih, akoravno lopata po smrti vse stanove pobrati in zguba za kmetiške sirote ravno tako bridka in žalostna je, kakor za mestne zapuščene; al srčni glas mi veleva oznaniti britko zgubo moje nepozabljive občeljubljene matere, ki so 24. avg. v Gospodu zaspali. Hudo rana bolí, ktero je nagla smrt celi hiši usekala, zakaj:

Kjer še živijo draga mati,
Je pri ognjišču sladko spati,
Pa kadar matere več ni —
Ognjišče ogenj svoj zgubi.

Oznanujem pa to žalostno premembo v naši hiši le zato, da morem očitno pristaviti srčno zahvalo vsem, ki so mojo ljubo mater pri zadnjem potovanju spremljali. Presrčna hvala vsem! Ne bom jih po imenu našteval; saj vsi vedó, kterim gré zahvala. Z Bogom!

V imenu cele hiše Josip Kukovec.

Iz Loža 9. sept. J. L-z. — Nesreča na nesrečo se ključi v naši dolini. 30. dne pretečenega mesca je nekega mlinarskega hlapca, ki je v kozarškem peščeniku pesek kopal, zasulo, in ko so ga odkopali, bil je že smrtni plen. Druga še hujša nesreča pa je zadela celo našo dolino. 3. dan tega mesca namreč je jelo pri nas strašno deževati, kakor da bi bilo iz škafa lilo. Drugi dan je zalila voda že vse dansko, podcerkljansko in nadleško polje, ker golobina pri Danah ni mogla vode sproti požirati. Ljudje so vlekli iz vode zrelo in nezrelo žito, dosti pa so ga mogli še pod vodo pustiti. Ravno tega dne je utonila neka žena v Nadlesku; padla je z voza pod most, in dereča voda jo je zanesla, da še zdaj nobeden ne vé, kam? Kolika toraj nesreča v malih dneh! Ko bi se bila globinja iztrebila in požiravniki očedili, ali bi ne bila nesreča odvrnjena? Koliko so se že „Novice“ trudile, da bi se to silno potrebno delo dovršilo; pa vse je bilo do zdaj bob v steno! Zdramite se vendar enkrat iz svojega spanja, soseskini predstojniki in spoznajte svoj lastni prid! Postavljeni ste, da skrbite za blagor soseske, in vprašam Vas, ali ne bo Vam cela ložka dolina hvaležna, ako to važno delo dovršite. Pa tudi to se mi čudno zdi, da naš kantonski gosp. predstojnik, ki s tako gorečostjo ceste dela, ne pospešuje tega dela, ki bi bilo za okolico vašo bolj potrebno ko marsiktera cesta?

Iz Pervačine v ipavski dolini 7. sept. — Kar menda drage „Novice“ po svetu hodite, niste svojim radovednim bravcom od naše vasi še nič povedale. Pervačina stojí na prijaznem homcu, 2 uri od Gorice. Silno stara vas s 900 prebivavci, je tako vkup zgnječena, da bajta se na bajto naslanja, ker je bila nekdaj zoper Turke in Benečane trdo obzidana tako, da revni prebivavci še potrebnih gnojnišč in borjačev nimajo; od juterne strani nam dobro znani Nanos leno in mlačno Ipavico napaja, ki se po naši sicer majhni pa krasni ravnini po kačje vije, nam pa tudi posebno spomladi z neprijetnim fuležem streže; — ako še potožim, da živinoreja zavoljo pomanjkanja stelje in mrve zaostaja, in da kmetovavce nekaj zavolj slabih letin, nekaj zavolj tega uboštvo tlačí, ker so večidel gosposki, zakaj redek je, ki bi lastino imel, menim, da s tem ste od Pervačine vse zvedli. Al 1. septembra smo nekaj posebnega doživeli. Bil je dan očitne preskušnje šolskih otrok, ki nam bo dolgo dolgo v spominu. Ob 9. uri zjutraj visokočastiti gosp. Frančišk Mercina, mnogozasluženi dekan v Šenpetru pri Gorici, stopijo v šolo s pozdravom „Hvaljen bodi Jezus Kristus“ in začelo se je izpraševanje. Ne bom na drobno popisoval, kako dobro od rok je šlo vse v tej pravi narodni šoli. Opoldne pa pridejo tudi blagorodni gospod Herman vitez Gödel, c. kr. dnarni prokurator lombardo-beneški v Benetkah. Vse očí so obrnjene na novega gosta okinčanega z vitežkim redom železne krone. Ko se na dalje izprašuje, tudi oni zastavijo nektere vprašanja v dobri slovenščini, kar nas je pri srcu prav prijetno pomazalo, zvedši, da vse priznane avstrijanske jezike govorijo. Skušnja se končá, molitev se opravi, — vsi pa gledamo na neko škatlico, ki je pred žlahnim gospodom na mizi stala. Gospod tehant spet za besedo primejo, ter v kratkem pa prav primernem ogovoru otroke k daljni pridnosti nagovarjajo, jih pa tudi opominjajo velike častí, ki so jim jo skazali blagorodni gospod, pa jim prinesli lepe darilca. Zdaj deset obdarovanja vrednih otrok na poklic naprej stopi; žlahni gospod vsakemu primerne bukvice podajo, ob enem pa še vsakemu lično židano rožo ali kokardico, na kteri je pridna bčelica sedela in svitla petica novega kova visela, na prsi pripnejo. Otrokom in vsem drugim solze veselja v očeh igrajo, ki ga nikdar ne bojo pozabili. Kako globoko je to častno obdarovanje naši mladini v srce seglo, pričuje to, da, ko danes zjutraj vstanemo, najdemo na vratih tiste hiše, kjer gosp. vitez Gödel stanujejo, nabito lepo zahvalno pesmico, ki jo je Prvaškošolcem odrašeni mladeneč Franc Peršič lično v več barvah napravil, ker z besedo se otročiči niso upali k visokemu gospodu, boječ se, da bi jim jezik ne odrekel, kar njih hvaležne srca čutijo. Da je blagega gospoda to v srce razveselilo, ni mi treba praviti. Naj pristavim še to, da c. k. dnarni g. prokurator že od 9. avgusta med nami na deželi prebivajo od raznih silno sitnih opravil svojega stanú nekoliko se odpočiti, in da stojijo na naši strani, ki trdimo, da slovenski jezik je za šolo in za uradnijo dostojno ugoden in olikan. Resnica in pravica je Bogu ljuba in vsem poštenim ljudem; hvala tedaj komur hvala gré! Neki prisednik.

Iz Ipave 10. sept. ☺ — Tudi Ipavci smo imeli na malega Šmarna dan národno veselico, kakor so „Novice“ v poslednjem listu že povedale. Napravili smo jo bili slavnim domorodcom, predragim nam gostom iz Ljubljane na čast, kteri so bili prišli odvrnit pozdrav, ki so ga bili Ipavci s svojim pohvalnim pismom čitavnici ljubljanski poslali. Slavno oskrbništvo grof Lanthieri-eve grajšine v Ipavi nam je bilo v ta namen blagovoljno prepustilo gradič na Zémunu, ki je kot nalašč za take zabave napravljen. Poslopje je prostorno, da se v njem do 1200 ljudí in še več lahko zbere, stojí pa tudi tako lepo na prijaznem homcu sred vinogradov, sadnih in druzih dreves, da boljšega kraja ne najdeš, našo dolino na vse strani ogledati.

Prišli so bili častiti naši gosti iz Ljubljane že v nedeljo pred malim Šmarnom, in sicer popoldan iskreni domorodec in predsednik ljubljanske čitavnice, občespoštovani gospod župan Ambrož, zvečer pa ljubljenec slovenskega naroda, gosp. dr. Bleiweis z vrlim domoljubom gosp. Fr. Souvanom, trgovcom ljubljanskim. Omeniti moram, da so gospodje tudi svoje gospé in zale hčerke seboj pripeljali — drage nam domorodkinje, ki so s svojo nazočnostjo poviševale našo veselico.

Na mali Šmaren je velik cerkven shod pri lepi cerkvi Matere Božje v Logu, ki vsako leto sila veliko ljudí od vseh strani Notranjskega in Primorskega zvabi. Tudi naši gosti iz Ljubljane so se podali k Božji službi v Log. Ravno ko so se že cerkvi bližali, se jim od nasprotne strani pri-

kaže visoko vihrajoča zastava domorodcov goriških, ki se je počasi skoz neštevilno množico naprej pomikala. Pozdrav v domači besedi nas precej soznani. Bil je prav srčen sprejem. Kakor okoli drazega prijatla ali ljubljenega očeta so se obsuli rodoljubni naši bratje iz Goriškega okoli dr. Bleiweis-a, ter ga z navdušenimi „živio-klici“ pozdravljali. Šli smo potem v cerkev, kjer so prečastiti g. kanonik in dekan ipavski sv. mašo peli, da bi najprej Bogu dali, kar njemu gré. To je lepa navada vernih Slovencov, da vse začenjajo z Bogom, vedoč, da vsak dober dar le od zgorej pride. Po dokončani Božji službi smo jo vsi proti Trgu obrnili, kjer si je slednji, kakor mu je bilo drago, za svoje telesne potrebe poskrbel. Naši prijatli iz Goriškega so bili menda večidel v Trčič-evi gostivnici, kjer se je na voglu njih zastava vila in memogredoče prijazno pozdravljala.

Vreme je bilo prav ugodno, solnce je gorko sijalo, in zvrh Nanosa je hladen vetrec prijetno pihljal. Okoli štirih so se jeli ljudje od vseh strani proti Zémunu gibati. Dva maja z zastavama, črno-rumeno in belo-rudečo, sta pot kazala, ki te je med njivami s trti obmejenimi in mnogim drevjem v četrtinki ure vrh homca pripeljala. Tù je spredaj na visokem maju se vila belo-rudeča zastava avstrijanska, znad strehe pa trojbojnica slavjanska, nad vhodom pa je napis v navadnih barvah pozdravljal prihajajoče goste s srčnim „Dobrodošli“. Na okrog je vse mrgolelo ljudí, ptujih in domačih. Tù se je razkočna mladež po svoje radovala, tam odrašeni fantje tudi po svoje; med možaki v narodni kmetiški obleki so se gnjetili možje v gosposkih suknjah, med kmetiškimi ženami in dekleti pa gospé in gospodičine v širocih krinolinah; tù pa tam se je vidila tudi kaka surka. Ob petih privihrá proti vrhu zastava goriška, in za njo dolga rajda dragih sosedov naših, prepevaje Jenkotov „Naprej“. Gromoviti „živio“ jih sprejme. Zdolj po ravni cesti pa visoko v zraku igra še zastava vrlih Ajdovščanov v naglem diru proti Trgu in dolga dolga vrsta vozov za njo. Zdaj pridejo naši slavni gosti iz Ljubljane, spremljevani od gosp. dekana in druzih domorodcov. Zopet zagromé močni „živio-“ in „slava-“klici, da se odmeva Nanosa po celi dolini. Vse drenja in spoštljivo pozdravlja gospode, ki se trudijo in poganjajo že toliko let za omiko in blagor slovenskega naroda. Začela se je zdaj tombola zunaj pod milim nebom, ktere se je vdeležil, kdor je le hotel, potem pa „beseda“ v notranjem prostoru, ki je bil z bršlinovimi venci, z zelenjem, mnogimi zastavami in žlahnimi trticami, ki so se krog voglov pod kupljo ovijale, prav okusno ozaljšan. Spredaj nad odrom je stala podoba presvitlega cesarja Franca Jožefa I. z cesarsko črno-rumeno zastavo, ki se je na eni strani vila, na drugi pa belo-modro-rudeča narodna. Nekoliko proč na levi je bil ličen transparent z grbom vojvodine krajnske, na desni pa poknežene grofije goriške, ker Ipavci od Ajdovšine noter do daljnega Krasa v grofii goriški stanujejo.

Prespoštovani naš domoljub, gospod dekan-kanonik Grabrijan stopijo z častitimi gosti ljubljanskimi na oder in množico tako-le nagovoré: „Predragi moji Ipavci, slavni gostje! Namen našega današnjega shoda Vam je — mislim — znan. Zanašam se namreč, da se pohvalnega pisma dobro še spomnite, kterega smo petečeno zimo po vseh naših komunih ta- in unkraj Hubla s tako pripravnostjo podpisovali, ki je bilo namenjeno društvu slavnih mož v Ljubljano poslano biti, kteri so se s srčno pogumnostjo povezali prizadevati si, da bodo našemu maternemu, dozdaj zanemarjenemu in povsod zaničevanemu slovenskemu jeziku na noge pomagali, ga izobrazovali in za njega povzdigo in veljavo pri vseh prilikah skrbeli. Znano Vam je tudi iz „Novic“, s kakim veseljem je družba teh slavnih mož — narodna slovenska čitavnica — v Ljubljani naše poslance sprejela, in kako visoko jih je častila. Misliti si morete, da tako izvrstno radovanje ni izviralo iz kakih posebnih ozirov na osebe naših poslancov, ampak slovensko čutje je gospode tolikanj bolj vnelo, ker se morebiti niso zanesli, da bi se glas slovenskega zvona, na kterega so v Ljubljani udarli, tako hitro po domačii zaslišal; še manj so si dozdevali, da jim bo naš ipavski zvonček tako brž in tako njihovemu zvonu priljudno pritrknil. Ni dosti, da so ti slavni ljubljanski gospodje naše poslance v Ljubljani tako veličastno sprejeli; njih narodna navdušenost jih je še dalje gnala: sklenili so eni med njimi nas v Ipavi pohoditi, in — da Vam prav po domače rečem — v naše gnjezda pogledati, iz kterih taki slovenski tički — morebiti negodno še — čivkajo. In danas, predragi moji! je ta dan, da je, sicer po naključbi, pa ponosno rečem, tudi po sreči ravno mene zadelo, Vam tukaj zbranim te ljubljanske goste predstavljati. In kdo so ti gospodje? Niso to ali uno; predstavljam Vam najpred prečastitega gospoda ljubljanskega, ki ga ljubljanska narodna čitavnica za svojega predsednika časti, na kterega je bilo tudi naše pismo napisano, — predstavljam Vam moža, v kterega glavno ljubljansko mesto tolikanj zaupanja stavi, da si ga je za svojega mestnega župana izvolilo: in ta je prečastiti gosp. Mihael Ambrož. — Predstavljam Vam potem moža, ki Vas je veliko, da ga po obrazu sicer ne poznate; poznate ga pa po njegovem, ne le vsem Slovencom, ampak vsem omikanim Slavjanom znanem imenu, poznate ga po dvajsetletnem njegovem trudu ne samo za povzdigo in omiko našega maternega jezika, temuč tudi za splošno omiko naših rojakov v tem, da Vam leto za letom nauke v Vašem maternem jeziku spisuje, ktere Vas v Vašem kmetovanji in obrtovanji k umni pospešnosti napeljujejo: predstavljam Vam slavnega gospod dr. Janeza Bleiweis-a, vrednika „Novic“. — Vam pa, prečastiti ljubljanski gostje! Vam predstavljam predrage mi tukaj zbrane Ipavce, ktere je veselje gnalo, Vas tukaj v naši ipavski dolini srčno pozdraviti. Če pregledate ta veseli zbor, bote vidili, da se gosposkih sukinj kmečke tiščé; da se stari z mladimi za prostore prerivajo; da od Nanosa do doljnega Krasa jih je malo ipavskih sosesk, ktere bi nam ne bile nekaj svojih veljakov in drugih posestnikov v ta zbor poslali, in potem sodite: je li naša narodna reč samo v kakih prenapetih glavah, ali da v celem našem narodu klije! Preden pa sklenem, še eno. Mislil sem namreč, Vam samo Ipavce predstaviti, zakaj le med njimi je bilo govorjenje, da Vas bodo sprejeli; pa ozrite se po tem velikem prostoru in poglejte, koliko jih je častnih domoljubov, ki niso Ipavci: Pivka, Kras s Trstom vred, posebno pa prijazna Gorica so nam znamenite čete iskrenih Slovencov — vrlih domoljubov — poslali. Vas, mili naši sosedni gostje! najpred v imenu Ipavcov srčno zahvalujem, da nam tako drago soseščino trdite in z Svojo pričujočnostjo našo svečanost tako krasno povzdigujete; pa ne zamerite, če rečem, da ne toliko mi, temveč magnetične imena naših slavnih Ljubljančanov so Vas sem privlekle: zatoraj Vas tudi iskreno tem možakom predstavljam“.

Govor ta je globoko v srca segel vsem pričujočim in „živio“-klicov, ki so že med govorom govornika večkrat ustavljali, ni bilo konca, dokler niso pevci ipavski svoj „pozdrav“ zapeli, kteremu je tukajšni učenik in organist g. Hribar prelep napev zložil, ki je bil z navdušeno pohvalo sprejet.

Ko so pevci odpeli, stopi g. Ambrož, predsednik ljublj. čitavnice pred množico in blizo tako-le govorí: „Prečastiti zbor! Skoraj mi manjka besed se spodobno zahvaliti za prijazni pozdrav, kterega so izrekli prečastiti kanonik in tehant ipavski in kterega je razodevala tudi pesem zložena za Ljubljančane. Čitavnica, ktera se je osnovala v Ljubljani, ima namen, z djansko rabo v besedi in pesmi, tedaj na veselivni poti, omikavati naš slovenski jezik, ker le viša omika povzdiguje vsak jezik na višjo stopnjo veljavnosti v javnem življenju. S tem namenom je dovršena naloga čitavnic. — Al ustavna dôba, v ktero je po veličastni besedi Cesarjevi prestopila Avstrija, daje narodom avstrijanskim še

drugo večjo nalogo, namreč, da se povzdignejo različni narodi, tedaj tudi narod slovenski, na višjo stopnjo politiške omike. Da to dokažem, morem enmalo v zgodovino seči. Zgodovina je dvojna: verozakonska in politična. Verozakonsko zgodovino tukaj razlagati ni naš poklic — zato je cerkev pripravni kraj, kakor se je danes dopoldne pri cerkvenem opravilu slovesno dopolnilo. Politična zgodovina je pa spremenljiva, kakor so ljudje in časi spremenljivi. Ta zgodovina nas učí, da so dozdaj v Avstrii le dežele cesarstva po svojih geografičnih mejah za podlago služile in malo ali celó nič se ni od ljudstva ali od narodov govorilo. To se je pa prenaredilo po tisti mogočni besedi, ki se je razglasila po volji presvitlega Cesarja, in to je „enakopravnost vseh narodov“, ktero so ukoreninili za steber prihodnjega vladanja. Poklicane so zdaj ljudstva se udeležvati političnih zadev, postavodajavnih posvetovanj itd. in zato je živa potreba, da se povzdignejo narodi na višjo stopnjo politične omike. Zamore se pa to zgoditi z vzajemno močjó po prijaznem združevanju posamesnih narodov, ki so si v zvezi avstrijanskega vladarstva. Oživljajo se tedaj, kakor vidimo, mnogovrstni narodi, bližajo se eden druzemu, vsak narod po svoji šegi. Nekteri narodi si iščejo strelišča za zberališča, — drugi pevske, še drugi turnarske shode itd., mi pa, Slovenci, kažemo tudi v tej zadevi svojo pobožnost in zbiramo se najraji na cerkvenih zgodiščih. Cerkvena slovesnost, ktero smo obhajali pri sv. Marii Devici, nam je dala priložnost, da smo se zbrali tukaj na prijaznem homcu v krasno okinčanem poslopju. Drugi narodi popotvajo na daljne ptuje kraje, ker so v svojih geografičnih mejah že bolj zedinjeni, — mi Slovenci smo razdeljeni po mnogih geografičnih mejah; zato je prva potreba, da se med seboj soznanimo; zato ne hodimo deleč po svetu, ampak se zbiramo v naši domači deželi; priča tega je to, da so danes naši sosedje iz Goriškega in Tržaškega sem prišli se udeležit zanimive veselice. Vsem pričujočim tedaj veljá srčni pozdrav, kterega izrečem v domači besedi, ktera je živa vez med nami Slovenci. To vez moramo spoštovati kakor svojo mater, zakaj ona nam je edino poroštvo za omiko politično, brez ktere ne moremo napredovati v ustavni naši dôbi, po kteri smo toliko hrepeneli in jo zdaj imamo“.

In zopet so gromoviti živio- in slava-klici, ki so doneli od vseh straní, g. govornika spremljali z odra.

Na to so se pevci oglasili in so zapeli po g. Hribarju izvrstno zloženi potpourri „Vojak“. In komaj da so krepki glasovi „Vojaka“ potihnili, se približa gosp. dr. Bleiweis, že pri nastopu od vseh straní z slava-klici pozdravljan, in nekako tako-le govorí: „Viditi toliko domoljubno množico mnogovrstnih stanov, tudi mene srce žene spregovoriti besedo na prijaznem Zémunu. — V življenju našem, slavni zbor! menjajo se dnevi žalosti z dnevi veselja, méd se meša s pelinom. Ko sem zadnjikrat lepo ipavsko dolino pohodil, pripeljala me je lesem prilika tužna: na smrt so bili bolni nepozabljivi nam fajmošter M. Vertovc, — vidil sem jih takrat zadnjikrat: umrl je ž njimi eden izmed prvih naših domoljubov, eden izmed najslavniših pisateljev slovenskih! Ko sem zdaj spet prišel, pripeljala me je prilika vesela: življenje novo klije po krasni Vaši dolini; od smrti, tako rekoč, vstaja celi narod in se zaveda narodnih pravic, ki so mu jih dali cesar pravični.

Da je to resnica, pokazali ste vi Ipavci pred celim svetom, ko ste prišli letos v Ljubljano in nam rekli: „Lejte! tukaj smo; pokažemo se Vam brez strahú, kar smo in kakor smo: pošteni Slovenci, zvesti Avstrijani, verni katoličani.“ In sprejeli smo Vas s veseljem presrčnim, in cela domovina je slavo ploskala možkim Ipavcom.

Res! da pisano gleda že marsikak protivnik, res, da zmiraj še kak božji volek se muza in mrda in pravi: „kaj nek ongavite s tisto Vašo špraho in dražite svet ž njo; kaj bo morebiti potem krompir bolji kup, sol cenejša, davek manjši?“ Oče nebeški! odpusti jim — rečemo mi takim — saj ne vejo, kaj delajo. Narod brez narodnosti je telo brez kostí. Duša narodnosti pa je jezik. Jezik vsakega naroda pa, da živi, mora svoje pravice imeti v šoli, v kancelii, v javnem življenji.

Naj nekoliko spregovorim o tej trojici.

Če se mladina naša v šolah učí za življenje potrebnih naukov v domačem jeziku, se zna vsa vsesti na šolsko klop in se brez ovinkov naučiti sto in sto rečí, ki jih za življenje potrebuje. Šola ni samo mesto, da bi se le ta ali uni jezik učil, ampak šola je učilnica za življenje. Če ima naš narod bukev v domačem jeziku, zamore kar naravnost in brez ovinkov iz njih zajemati naukov koristnih in se lahko podučiti tega in unega, kar mu je treba. Nemec, Talijan, Francoz in drugi narodi so spisali, da omenim na priliko le kmetijstvo, lepih in dobrih bukev na cente o sadjoreji, vinoreji, čbelarstvu, sviloreji in poljedelstvu sploh, — pa koliko so našemu narodu koristile te bukve, ki jih ne bere, ker jih ne razume? Koliko dobička pa so — da ostanem le pri gospodarstvu — celi slovenski domovini že prinesli nasproti Pircov „Vrtnar“, Jonketov „Čbelar“, Vertovcova „Vinoreja“ in „Kemija“, Zalokarjevo „Kmetovanje“, naša „Sviloreja“ in druge naše bukve. Koliko koristi so donesle deželi že naša kmetijska šola, naša šola za kovače in živinozdravnike -- samo zato, ker se fantje naši učijo v domačem jeziku. „Krompir ni zatega voljo bolji kup, tudi sol ni cenejša, in tudi davki niso nižji“ — al kdor je podučen, si več dohodkov naklanja, in tak lože drago sol kupuje in lože davek odrajtuje.

Če naš jezik veljá v kancelii, da zná, kdor kakošno pismo dobí iz kancelije, ga sam ali otrok njegov ali sosed njegov brati, si prihrani s tem veliko potov in denarja; ni mu treba ljudí iskati, da bi mu pismo prestavljali, pa mu še včasih iz nevednosti ali porednosti kakošno napčno povedali. Ni mu treba potem nikomur dobrih besedi dajati, ne za vino plačevati ali sicer v žep segati. „Krompir, res, da ne bo zatega voljo bolji kup, tudi sol ne cenejša, tudi davki ne manjši“, al s tem se reši človek posrednega davka, si odvrne marsiktero škodo, v ktero bi bil sicer zagazil, pa si marsikter goldinarček prihrani, ki ga je mogel pred za tolmačenje nemških ali laških pisem potrositi, in si ta dnar lahko obrne za društvo sv. Florijana, da si zavaruje (asekurira) svoje pohištvo.

Če naš domači jezik veljá v javnem življenji, da prosti človek sliši tudi gospôdo v domačem jeziku pogovarjati se, bo nehal naš slovenski jezik biti „kmečki“ jezik, — spoštovan jezik bo v hiši mestni in v hišah na kmetih kakor vsak drug jezik — in enaki bomo Nemcom, kjer gospod in hlapec nemški govorita, enaki bomo Lahom, kjer „possidente“ in „colono“ italijansko govorita, — enaki bomo vsem drugim narodom, kterih jezik veljá v javnem življenji. Res, „da potem tudi ne bo krompir bolji kup, sol ne cenejša, davki ne bojo manjši“ — al vsak naših ljudí bo veljavo imel v življenju, ktera mu gré, in ne bo mu treba povsod „se podlagati ptujcovi pêti“.

Glejte! to želimo vsi tisti, ki se poganjamo za obveljavo našega domačega, tako lepega jezika. Zatega voljo pa ne sovražimo nobenega druzega, ne nemškega ne italijanskega, marveč se jih še radi učimo, saj vendar nismo taki tumpci, da bi ne spoznali stare resnice, ki pravi: „kolikor jezikov znaš, toliko ljudí veljaš“.

To prizadevanje za obveljavo našega jezika pa se ne piše še le od marca leta 1848, kakor marsikdo misli, al še le od oktobra leta 1860, — to potrebo so spoznali že naši predniki pred sto in sto leti. Kakor dandanašnji še tožimo, da se tam pa tam zanićuje mili naš jezik, tako so tožili že takrat, ko ni varno bilo se oglasiti očitno. Tako je zdihoval pred blizo 40 leti v neki pesmici neki mož, ki ga vsi poznate, vsi visoko spoštujete, — ki ga ceni cela domovina, ga cenijo tudi cesar sami. Po srečni naključbi sem iz zapuščine Metelkove dobil to pesmice, ki še nikoli ni zagle-

dala belega dneva in ktero so morebiti že celó pozabili gospod sam, ki so jo zložili. Prinesel sem jo Vam, da ne pridem s praznimi rokami, za štruco pa prav skrivé, da še pesnik za to ne vejo; ker za gotovo vem, da Vam bo všeč, jo Vam hočem brati. Čigava je — Vam bom še le nazadnje povedal.“

Zdaj bere g. govornik obširno krasno pesem „Krajnska Slovenija“ imenovano, ki je bila z neskončnim veseljem sprejeta. *)

„Kaj ne — nadaljuje govornik potem — da Vam je dopadla? — kaj ne, da je taka, kakor da bi jo bil kdo dandanašnji pisal? In vendar je zložena že leta 1823 — složili pa so jo mož, ki v prvi vrsti učenih naših rodoljubov stojé, ki so nas zbrali v veselo to društvo, — preslavni Vaš dekan Grabrijan. Slava jim!“ In pri teh besedah zagrmijo slava-klici, da se je dvorana tresla.

„In sedaj le še eno besedico“ — končuje g. govornik. „Vsak pratikar vé, da po oblačnem vremenu nastopi vreme prijazno. Tudi v Avstrii se je prikazala danica ustave, tedaj tudi nam Slovencom se bojo vremena zvedrile in milejše sonce prisijalo: s pomočjo Božjo, voljo Cesarjevo in stanovitnostjo našo!“

In doneli so spet slava-klici od vseh strani, ki so kazali, da je govornik si izbral skozi in skozi današnjemu dnevu primerno tvorino za besedo svojo.

Prepevale so se potem še druge pesmi, kakor Vilharjeva „Na jezeru“, ruski „Sarafan“, Riharjeva „Savica“, srbska „Budnica“ in h koncu „Vipavska“, za ktero je na krepke besede gosp. Grabrijanove zložil gosp. Hribar tako nadušivni napev, da ploska ni bilo ne konca ne kraja, dokler se ni ponovila pesem. Ne moremo pa končati pevskega popisa, da ne bi dali — ne po svoji razsodbi, ampak po razsodbi naših gostov — tudi našim pevcom in pevkam dobro zaslužene hvale. „Vaša pevska družbica je tako dobro izurjena in čujejo se pri nji tako lepi glasovi — so nam rekli — da tudi v Ljubljani, Trstu in Gorici bi jih z veseljem poslušali.“ Naši pevci so vsi srečni o taki pohvali.

Pričujočih je pri „besedi“ bilo okoli 800 ljudi, večidel Ipavcov, ki so se zbrali, slavne svoje goste počastit. Namestovane so bile vse županije ali po svojih županih ali odbornikih ali druzih veljavnih možeh. Naj imenujem zmed Ipavcov goriške strani le nektere veljavniše može; bili so na priliko: Mladi grof Lanthieri iz Rihenberga, gosp. Mahorčič, župan, in Godina, posestnik iz Ajdovščine, gg. Kerševani, župan, in Peroci, posestnik v Dornbergu, gg. Furlani, župan, in Licen, posestnik v Rihenbergu i. v. d. Udeležili so se besede tudi gg. vradniki ipavske okrajne uradnije, mnogo slavne duhovščine krajnske in goriške škofije. Zmed slavniših gostov navajam gosp. Černeta, iskrenega zagovornika pravic naših na Dunaju, gosp. prof. Marušiča iz Gorice, g. P. Kozlerja, notarja v Sesani, g. dr. Kozlerja iz Ajdovšine, g. prof. Erjavca iz Zagreba in več druzih. Vse te je le narodska čut priva, bila in želje se enkrat med brati po domače razveseljevati. Bila je veselica v resnici narodna, kakor morebiti še nobena na Slovenskem ne tako.

Po „besedi“ je bila večerja. (Kon. prih.)

Iz Bohinske doline o malem Šmarnu. — Pri nas se letošnje leto dovelj dobro obnaša; hude ure nismo nič imeli; dežja je zmiraj toliko, da ni bilo nič suše; ozimne žita niso dale, slame je bilo veliko; turšica, proso in ajda vse to je prav lepo; tudi korenja in repe bo precej, sená in otave pa veliko. Krompir nam je Bog letos odvzel, skoraj povsod je na pol črn, v enih krajih bolj v enih manj; veselili smo se tega pridelka, ker nam je velika dobrota, pa ga žalibog! ne bo.

Iz Šmartna pri Kranju. — Ako Vam, predrage „Novice“, tako redko dopisi dohajajo od naše strani, ne mislite, da imajo nas „Cimbri“ pod svojim krilom, in da ne vémo, kaj se okoli nas za narodnost dela. Pri nas se dobro toliko dela na polju domovine, kakor po druzih krajih slovenskih. Živ dokaz tega nam podaja naša mala šola. Pretekli teden smo imeli tukaj šolsko spraševanje, pri kterem se je naša mladež prav vrlo obnašala. Kako bi srce človeku veselja ne igralo, ko sliši otroke ročno in prav čisto slovensko govoriti in ne vezati otrobov in popačene „kranjske šprahe“. Slava pa tudi takemu učitelju, kteri se neuspehano trudi za izobraženje otrok, za blagor slovenskega jezika in povzdigo domovine. Kakor vsak zvesti rodoljub spozná tudi on, da prihodnja podpora naroda bo nadepolna mladost. Zatoraj skrbno pazi, da učenci čisto slovensko govorijo, jih podučuje, ktere besede so po nemškem popačene, in jih vedno svari, da naj se jih varujejo: „zamerkati“, to ni slovenska beseda, mi moramo reči: „zapaziti“, „zapomniti“; „ponucati“ je iz nemškega izvzeta, to se pravi: „rabiti“, porabiti“ itd. Zraven njega pa ne smemo pozabiti velike hvale duhovnemu gospodu, učeniku kršanskega nauka. S svojo krotkostjo si je pridobil srca otrok, in jih vedno opominjevaje, da vrli Slovenec je tudi pobožen kristjan; žanje sedaj sad, kterega seme ni brez uspeha sadil v nežne srca. Mično je viditi majhne fantiče in deklice, kteri komaj hodijo, kako spodobno pozdravljajo slehernega človeka s „Hvaljen bodi Jezus Kristus.“ Slava takim učiteljem! — Tudi ljudstvo sploh pozná imena slavnih mož na polju slovanskem, bodi si visocega ali nizkega stanú, ker vsak vé, kdo je dr. Toman, kdo Černe itd. in ljube „Novice“ se pri nas prav z veseljem prebirajo, ker one so mati slovenskega naroda, ki ga sovražnikov sebičnih branijo. — Polje je pri nas tako lepo, da ga ne pomnimo še tacega; vidi se po 4 čevlje visoka ajda. — Drugo pot kaj več. Z Bogom! Stražiški.

Iz Ljubljane. Presvitla naša cesarica so se za vošilo deželnega odbora s prijaznim odpisom od 4. t. m. zahvalili.

— Po razglasu c. k. deželne vlade bo nova volitev poslanca v deželni zbor v Trebnem 20. dan prihodnjega mesca oktobra; poklicani so k tej volitvi volivci iz trebniškega, zatičinskega, litijskega, rateškega, mokronoškega in žužembržkega kantona.

— V ljubljanski gimnazii — piše „Danica“ — se je to leto le samo kršanski nauk v 1. razredu druzega pol leta po domače učil (če ne morebiti kje tudi slov. slovnica) in nekaj malo se je poskušalo v enem razredu z zemljepisom. Za nastopno leto je marljivi in za šole mnogo zasluženi gosp. Lesar tudi že dokončal cerkveni obrednik in cerkveno zgodovino, ki upamo, da se bode oboje toliko zgodej jelo natiskati, da se bo moglo že v 2. in 3. odredu nasproti dobivati, ter ne bo treba učencov po tako težkih, vse preabstraktno izdelanih nemških bukvah trpinčiti.

— Gosp. Miroslav Vilhar bo za novo leto izdal koledarja zabavno-muzičnega pod naslovom „Sloga“.

— Gosp. dr. Toman, ki je zadržan se zdaj koj na Dunaj v državni zbor podati, je zoper unidan omenjenega „Hansjörgel-na“ (dunajski časnik) zavolj razžaljenja po dr. Vilas-u na Dunaji tožbo sodnii izročil. Res, treba je!

— V „Narod. Nov.“ in „Pozor-u“ smo čitali že marsikaj o svetkovini, s ktero se ima iz Zagreba do Zidanega mosta sedaj dodelana železnica odpreti. Gotovo bo tisti dan, ko se bode hrvaška dežela približala krajnski po železnici, za obe deželi, ki ste si že od starodavnih časov zlasti v ozki trgovski zvezi, v zgodovini jugoslavenski mnogo pomenljiv in blažen dan v duševnem in materialnem obziru in z bratinskim srcom bode gotovo Ljubljana sprejela predrage ji goste, ako jih hlapon pripelje na zemljo slovensko. Al žalibog, da ravno takrat, ko se bode čitavnica naša preseljevala v novo svoje ne še dodelano stanovališče, jim ona, kakor bi rada, ne more tudi svojega veselega deleža donesti s tem, da bi jim na čast napravila slovesno „besedo“. Al kar ne more biti sedaj, bode mogoče drugi pot in lahko mnogokrat.

*

*) „Novice“ jo bojo prinesle drugo pot. Vred.

— Z veseljem ogleduje popotnik po našem mestu zdaj nove gladke pota, nove štirne in kanale. Kdor pa gré ravno zdaj po velikem trgu našega mesta, pa vidi, kakošno gnojnico mečejo delavci izpod zemlje, kjer kopljejo velik kanal, si bo skor raji želel na močvirji stanovati, kjer ima saj le vodo pod seboj, kakor v mestu, kjer mu je gnojnica podlaga. Skor nikjer ni po obširnem mestu bilo velikih kanalov, ki bi bili odpeljavali deževnico in snežnico, pa gnojnico iz hiš; le sami požiravniki po ulicah so ljudí slepili, da so mislili, da spod so kanali. Vodo in gnojnico je popivala zemlja pod nami v-se, kar se zdaj preočitno vidi. Iz „Rožnih ulic“ celó slišimo, da kar pod podi hišnimi so gnojni odvodniki narejeni, ki se stekajo v ozki ves zablateni kanal. Potlej pa se zdravniki čudijo, da večidel, kadar je kakošna kužna bolezen v mestu, najhuje razsaja v tistem kraji mesta! Če bi se ne bilo celó nič druzega zgodilo pod sedanjim mestnim županom kakor edino to, da mesto dobí dozdaj popolnoma zanemarjene kanale in se odvrne zdravju mestjanov toliko škodljiva napaka, ktero je celó rajni za mesto tako marljivi župan Hradecki prezrl, je že samo to zlat list v knjigi sedanjega županstva.

— *(Pobérki iz raznih časnikov.)* Véliki dunajski časnik „Vaterland“ je prinesel te dni doklado na veliki pol pôli pod naslovom „Die Slovenen in Steiermark und ihre Gegner“, v kteri se s tehtno besedo in na drobno pretresajo vse nesramne laží in natolcevanja, ki jih je zoper Slovence dosihmal na dan spravila „Tagespošta“ s svojimi rokodelci; zlasti baronu Karneri-tu, ki Slovence primerja z „laškimi Tiroljci, ki le na jeziku imajo Avstrijo, v srcu pa vse drugač mislijo“, pošilja ta poslanica v Wildhaus gromovito „Quousque tandem!“ ter ga očitno imenuje grdega opravljivca, dokler ne skaže, kar blodi o Slovencih. Res je čas, da se tudi z nemško besedo v bran postavi pošteni Slovenec, zoper kterega nemškutarski drhali nobena stvar ni dosti grda, da bi je mu ne bila že podtaknila. In „Tagespošta“ si hinavsko upa še pisati o „Verständigung“! — ona, ki celi čas, kar imamo ustavno vlado, s „Triesterco“ vred druzega opravila nima, ko hudobno, črniti in natolcevati Slovence in jim podtikati Avstrii nevarne namena zato, ker vsa vsa naša ravnopravnost obstojí od lani v tem, da se — v prvem, reci — v prvem razredu gimnazije učí kršanski nauk slovensko in da tù in tam kakor bela vrana pride kak odlok v slovenskem jeziku iz kancelije! Kakor slišimo, se je te nemške poslanice štajarskih Slovencov več iztisov v podobi brošurice napravilo, ki se bo razposlala, da pošteni Nemci zvejo, kakošno je orožje, s kterim napadajo prostovoljni ali najeti zasedniki poštene Slovence. Kakor se „Danici“ iz Maribora za gotovo piše, je že uradom samim nemškutarskega zabavljanja preveč in dobila sta „Tagespošta“ in „Korrespondent“ prepoved, da ne smeta zastran ondašnje obletnice, ki so jo napadali dopisúni njuni, kakor da bi bili stekli, ne besedice več črhniti. — Če pravi Nemec slavo poje svojemu „Was ist des Deutschen Vaterland“, mu Slovenec to ravno tako privoši, kakor sebi svoj „Hej Slovani!“ — al če ljubljanski dopisún v „Triesterci“ ne more omeniti „des Herz und Geist erhebenden Liedes“ drugač, kakor da psuje „das Häuflein nationaler Fanatiker“, kakor se je zgodilo to pri popisu, ko je ljubljanska nemška pevska družbica s svojim banderom pozdravljala dunajske pevce na kolodvoru unidan, se moremo le smejati taki predrznosti pisunovi, ki je celó podobna — žabi v znani basni; zraven tega pa, ker ponosno popisuje, da je „fast die ganze gewählte Gesellschaft Laibach's“ takrat na kolodvoru bila, nikakor ne moremo zapopasti tega, kako da sl. vodstvo železnice, ki je unidan za Ogre tako skrbelo, da jih nihče ni na kolodvoru nadlegoval, ni ravno tako skrbelo zdaj za Dunajčane, če je res, kakor dopisún pravi, da je die „ganze“ gewählte Gesellschaft k njim tišala? Uganjke te zastavice ne vémo. — Današnja „Triesterca“ nam je se vé da „iz Ljubljane“ prinesla spet cel koš kosmatih laží. Gosp. župan se lahko smeja, da ga „Triesterca“ črni; gorjé mu, če bi ga ona hvalila, kakor hvalisuje moža s 26000 forinti! Ipavci pa so se gotovo za trebuh držali, ko so iz „Triesterce“ prvikrat zvedili, da „imajo že čitavnico“, za ktero še sami ne vejo; — da „so pričakovali 8. sept. saj kakošnih 200 ljudí, pa jih je prišla le majhna peščica“, — ker jih je pa v resnici bilo ne le 200, ampak blizo 800, so mogli biti duhovi, da jih dopisún ni vidil; — da „ljudje niso razumeli „novoslovenskih“ govorov“, — ki so jih pa še celó nemškutarji s „krajnsko špraho“ zastopili; — da „je poštar ipavski delal nasprotno demonstracijo in je bežal, — kakor da bi bila beseda v domačem jeziku v Ipavi demonstracija! in če se ne motimo, je bil gosp. poštar z nami na Zémunu. Iz tega sodi spet vsak lahko, da nam je res treba — veče norišnice v Ljubljani.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Za „novičarja“ tega nam ostaja danes malo prostora. — V pondeljek se je v doljni zbornici začel spet državni zbor. Bog vé, ali bo za ustavno življenje zdaj kaj več dovršil kakor je opravil poprej v 15 mescih. — V Zagrebu je bil g. Evg. Kvaternik zavolj svojega političnega spisa obsojen za mesec dni v zapor, poostren s samotnim zaporom na 8 dni; zoper to sodbo se je pritožil na bansko stolico. Gospod Mirko Bogović se je v žalost vsem domoljubom odpovedal mestnemu odborstvu. — V političnih zadevah je vse pri starem. Tako tudi na Ogerskem. Ker je teško prerokovati politično vreme, naj povemo, kar nam naš po svetu dobroznani vremenski prerok naznanuje, da prihodnji mesec (oktober) bo kaj lep in topel, listopad pa mrzel, deževen in snežen; zima bo nastopila zgodaj in bo mrzla. V več krajih šoprunske županije se je spet prikazala goveja kuga. — K slovesnosti Hanku na čast v Hořinevsi 7. t. m. je privrelo blizo 10.000 ljudí; bili so ondi tudi Palacky, Rieger in Klaudy, s veliko slavo sprejemani. Nikakoršnega nereda ni bilo kakor je bil 4. t. m. v Podiebradu pri slovesnosti za Turinskega, kjer so vojaki ranili več nedolžnih ljudí, da teče sedaj ostra preiskava. — V Salcburgu je unidan o shodu nemških umetnikov g. državni minister rekel, da „mi Avstrijanci smo le v Nemčii na pravem mestu, in da vse naše prizadevanje mora biti obrnjeno na edino veliko in mogočno Nemčijo.“ Ali ni edina in mogočna Avstrija poglavna potreba? — Na Laškem se še vsa govorica suče okoli Garibaldi-ta; rana njegova, izprva nevarna, se celi; za gotovo se zdaj pripovedeju, da Garibaldi ne pride pred vojaško sodbo, ampak da on in vsi njegovi se bojo pomilostili brez sodbe, ktero pa Garibaldi želí. Ker cesar Napoleon nič noče storiti za Italijo, je kralj z ministrom Ratazzi-tom v taki zadregi, da ga bogel posloviti in drugo ministerstvo izvoliti, ki se bolj tehtno vstopí proti Napoleonu, Kaj pa potem? — — V Berolinu trpijo že več dni v državnem zboru pomenki zastran vojaških stroškov, zoper ktere se ustavlja dosihmal mnogo poslancov. — Boj Črnogorcov s Turki je nehal; poslednji dan p. m. je poklical knez črnogorski vse starašine, vojvode in druge veljake na Cetinje, pa jim je nasvetoval o žalostnih sedanjih okoljščinah sprejeti pogoje sultanove, ki jih s silo ne morejo zavreči. 14 rečí nek obsega tisti ultimatum, ki pa še niso prav popolnoma znane. — Tudi srbska vlada se bo za zdaj udala temu, kar odvrniti ne more. In tako bo začasno spet mir nastopil v teh deželah, kjer se je poslednji čas toliko krví prelilo ali so se tolike priprave delale za boj.

Listnica vredništva. Gosp. Fr. B. v G: Dobili.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**